

УДК 378.22. 616.89: 159.923.2

ПРО ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Богучарова О.І., д. психол. н.,
професор кафедри соціальної психології та психології управління
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Ткаченко Н.В., к. психол. н.,
доцент, завідувач кафедри соціальної психології та психології управління
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

За даними емпіричного дослідження, проведеного на вибірці педагогів-вихователів різних типів дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) – загальноміського комунального та приватного, отримано підтвердження багаторівневих зв'язків змінних психологічного благополуччя й особистісних ресурсів. Статистично доведено, що в педагогів приватного ДНЗ кореляційні зв'язки між обома групами змінних чітко ієрархізовані та потужні. Також у них краща структура психологічного благополуччя відносно евдемонічних характеристик. З погляду оцінки психологічного благополуччя як чинника професійних досягнень вихователів робиться висновок про те, що українська система комунального ДНЗ має бути краще підготовлена до опанування методології радості від педагогічної праці й ефективного педагогічного функціонування задля виховання дітей.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, кореляції, особистісні ресурси, педагог-вихователь, психологічне благополуччя,

По результатам эмпирического исследования, проведенного на выборке педагогов-воспитателей из разных типов дошкольных образовательных учреждений (ДОУ) – общегородского коммунального и частного, получено подтверждение многоуровневых взаимосвязей переменных психологического благополучия и личностных ресурсов. Статистически обосновано, что у педагогов частного ДОУ корреляционные связи между двумя группами переменных четко иерархизованы и устойчивы. Также у них более предпочтительной является структура психологического благополучия относительно эвдемонических характеристик. С точки зрения оценки психологического благополучия как фактора профессиональных достижений воспитателей делается вывод, что украинская система общегородского коммунального ДОУ должна быть лучше подготовлена к освоению методологии радости от педагогического труда и эффективного педагогического функционирования в воспитании детей.

Ключевые слова: корреляции, личностные ресурсы, общегородское коммунальное и частное дошкольное учебное заведение, педагог-воспитатель, психологическое благополучие.

Bogucharova O.I., Tkachenko N.V. AS TO PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF KINDERGARTEN EDUCATORS

The empiric research data in the sample of educators from the different types of kindergartens – communal residential and private cities' one is got confirmed multilevel relationships between psychological well-being and different personality resources. There have become statistically evident that private kindergartens' educators have strict hierarchical and significant correlates between two groups of variables. Besides the private kindergarten educators have more than less preferable structure of psychological well-being, as compared to communal ones in eudemon's features. As to educators' success performance it is concluded, the Ukrainian system of communal residential kindergarten must be better ready to methodology of pedagogical job's joy and the effective pedagogical functioning for bringing-up.

Key words: correlates, communal residential and private cities' kindergartens, kindergarten educator, personality resources, psychological well-being.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми психологічного благополуччя педагога-вихователя дошкільної освіти насамперед обумовлена визнанням того незаперечного факту, що ніякі статuti й програми, так само, як і ніякий штучний організм дошкільного навчального закладу (далі – ДНЗ), хоч би як хитро він був придуманий, не можуть замінити особистість педагога у справі виховання. Як неоднора-

зово стверджував В. Сухомлинський, у вихованні все має базуватися на особистості вихователя, оскільки виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості.

Загалом зростання інтересу до проблеми психологічного благополуччя педагога-вихователя дошкільної освіти зумовлене низкою обставин. Підвищенню інтересу до проблеми психологічного благополуччя

педагога сприяли зрушення загальної орієнтації психологічних досліджень особистості педагога в ХХ ст. [2]. Зокрема, це поява особистісно орієнтованої освітньої парадигми педагогіки, упровадження її в освітню практику шкіл і дитячих садочків (М. Монтесорі), виникнення різних форм варіативної освіти, оформлення в навчально-виховному процесі нових освітніх суб'єкт-суб'єктних відношень тощо. Тому не випадково сьогодні у вітчизняній педагогічній практиці виникла нагальна необхідність пошуку сучасної системи критеріїв оцінювання ефективності діяльності педагогів-вихователів у ДНЗ. Останнім часом вважається, що успішність педагогічної діяльності та й будь-якої праці найповніше розкривається саме згідно із суб'єктивними критеріями – власною оцінкою людини своєї ефективності, задоволеності життям, самореалізації, а не лише завдяки зовнішнім, об'єктивним ознакам. До того ж, за оцінками фахівців, цінність дошкільного періоду дитинства для подальшого розвитку особистості є чи не найвищою, оскільки визначаються її фундаментальні спрямування, якість і особливості інтелектуального, емоційного, психосоматичного розвитку. Найвищу віддачу в галузі дошкільної освіти, як вважають фахівці, мають і фінансові інвестиції. Водночас разючий факт: у сучасній літературі майже відсутні публікації з приводу психологічних проблем діяльності дошкільних педагогів, особливо в розрізі аналізу характеристик їхнього позитивного функціонування. Це тим більш показово на тлі розмаїття проблематики досліджень діяльності вчителів українських шкіл і викладачів середньоспеціальних і вищих навчальних закладів. Отже, незважаючи на високу соціальну, наукову, а головне – практичну значимість проблеми психологічного благополуччя педагогічних працівників українських ДНЗ, бракує широкомасштабних досліджень їхньої освітньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічне благополуччя особистості педагога дошкільної освіти досі не досліджувалося як окрема психологічна категорія. Загалом у сучасних дослідженнях виразно простежується зацікавленість проблемою психологічного благополуччя особистості педагогів. Тематично дослідження, які відстежували компоненти благополуччя, можна розподілити за напрямками: 1) психологічне здоров'я педагога як сфера переживань і станів, властивих здоровій особистості (І. Аршава, М. Боришевський, І. Дубровіна, О. Знанецька, Дж. Капрара, Г. Ложкін, М. Мушкевич, К. Ро-

джерс, Н. Смирнов, Л. Мітіна, Е. Носенко, В. Пахальян, Л. Регуш, Р. Труляєв, А. Четверик-Бурчак, Д. Цервоне); 2) висновки про професійні кризи й професійну деформацію особистості педагога, які отримано під час дослідження проблем стресу й професійного вигорання педагогів (М. Борисов, Н. Грисенко, Е. Зеєр, Е. Іванова, Н. Корнеєва, Н. Мальцева, Н. Москвіна, Е. Носенко, В. Орел, А. Рукавішников, Т. Титаренко, Т. Форманюк, Т. Шевцова); 3) позитивна емоційність у структурі особистості педагогів як чинник, пов'язаний із педагогічною майстерністю, особистісною зрілістю (Л. Головей, К. Ізард, Т. Кириленко, І. Павлова, Ф. Перлз, М. Петраш, М.Телешевська, О.Чебикін), соціально-психологічною адаптацією (А. Реан) та самоефективністю (А. Бандура), із вибором масових соціономічних професій, зокрема педагогічних (О. Саннікова).

Аналізуючи наявні підходи, можна зробити висновок, що поняття психологічного благополуччя педагога характеризують як глобальний інструмент емоційно позитивної оцінки себе й власного життя (Н. Бредберн, А. Вотерман, А. Вороніна, Е. Десі, Е. Дінер, О. Знанецька, Н. Коврига, Е. Носенко, Г. Пучкова, Р. Раян, К. Ріфф, М. Соколова, Р. Труляєв, П. Фесенко, Р. Шаміонов, Т. Шевеленкова) [1; 5; 6; 7]; як домінуючий психічний стан, який пов'язують із задоволенням життям і позитивними емоціями (М. Дмитрієва, О.Доліна, Д. Духневич, Л. Куліков, М. Розанова, Т. Тімошенко), сукупністю необхідних особистісних ресурсів, що забезпечують суб'єктивну й об'єктивну успішність особистості в системі «суб'єкт – середовище» та є умовою її ефективного життєздійснення (І. Аршава, Б. Братусь, Т. Зайчикова, Л. Карамушка, Е. Носенко, А. Рождественський, М. Татенко, Т. Титаренко, О. Ширяєва).

Отже, феномен психологічного благополуччя педагога притаманний повноцінно функціонуючій і успішній людині-професіоналу.

Постановка завдання. Мета дослідження – проаналізувати особливості прояву психологічного благополуччя в діяльності педагогічних працівників – вихователів ДНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методичний інструментарій. Відповідно до теоретично обґрунтованих уявлень про можливість визначення особливостей психологічного благополуччя педагога ДНЗ було підібрано декілька груп методик: шкала психологічного благополуччя (далі – ШПБ) К. Ріфф (адаптація О. Знанецької); шкала соціального благополуччя

(далі – ШСБ) К. Кіза (адаптація А. Четверик-Бурчак) [4]; методика домінуючої емоційної модальності в педагогів (далі – ДЕМ) Л. Рабінович у модифікації Т. Сиріцо (авторська адаптація); тест «Індекс життєвого стилю» (Life style index, LSI) Плутчика-Келлермана-Конте; метод стресонаповнюваності життєвих подій, або шкала соціальної адаптації Т. Холмса, Р. Рейха, Г. Андерсона; опитувальник самоактуалізації особистості (САМОАЛ), адаптація Н. Лазукіна, А. Каліна. Також використовувалися *математичні методи* (кількісна обробка отриманих результатів за критерієм r-Пірсона й t-критерієм Ст'юдента), *інтерпретаційні методи* (кваліфікація й інтерпретація отриманих результатів дослідження).

Вибірка. У дослідженні взяли участь педагоги-вихователі дошкільних закладів комунальних (32 осіб) і приватних (28 осіб) ДНЗ м. Дніпра (усього 60 осіб, усі досліджувані – жіночої статі, вік – $M=31,2$, $\sigma=5,9$, середній стаж педагогічної роботи – 15 років). Незважаючи на те, що умови праці цих груп досліджуваних мають бути за статутами ДНЗ однакові, вони відрізняються за такими показниками: годинне навантаження, кількість дітей у групах, наявність фахівців, які проводять додаткові заняття в групах (малювання, плавання тощо), обсяги діяльності психологів і допоміжного персоналу, фінансові внески батьків тощо. Результати моніторингу системи дошкільної освіти, проведеного в м. Дніпро, свідчать про низку проблем. Зокрема, говориться про необхідність матеріального, методичного та кадрового забезпечення ДНЗ, суб'єкт-суб'єктної взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Відомо, що праця педагога належить до розряду стресогенних (Л. Мітіна) [1]. Визначаючи поняття стресогенності педагогічної праці, ми звернулися до аналізу стресонаповнюваності життєвих подій педагогів за шкалою соціальної адаптації Т. Холмса, Р. Рейха, Г. Андерсона. Коефіцієнт цієї шкали дозволяє виокремити емоційну вразливість суб'єкта активності щодо стрес-факторів, як професійних, так і позапрофесійних, що вказує на стійкість психологічного благополуччя (далі – ПБ), рівень психологічного здоров'я та сформованість такої категорії психологічних ресурсів педагога, як соціальна адаптованість. Зв'язки коефіцієнта з показниками ШПБ К.Ріфф можуть підтвердити сталість самої структури психологічного благополуччя вихователів, наявність багаторівневих впливів ПБ. Зокрема, маємо на увазі їхню опосередкованість такими психологічними стабілізуючими ресурсами, як психологічні системи захистів, домінуюча в педагогічній сфері емоційна модальність, соціальне благополуччя (далі – СБ) і самоактуалізація (далі – СА). Тому в кореляційному аналізі також були задіяні дані тесту LSI Плутчика-Келлермана-Конте. У цьому разі система захистів, оскільки вона є неусвідомлюваною, є первинним рівнем забезпечення психологічного благополуччя у взаємодії людини з несприятливими факторами професійного середовища; стресонаповнюваність життєвих подій – вторинним.

Отже, було зроблене порівняння цих методик щодо особливостей прояву механізмів професійної активності в ознаках реалізації протистояння особистості стрес-факторам

Таблиця 1

Коефіцієнти кореляції показників стресонаповнюваності життя Т. Холмса та ін., ШПБ К. Ріфф, ШСБ Кіза, LSI у педагогів-вихователів 2-х типів ДНЗ (n=60)

Коефіцієнт стресонаповнюваності життєвих подій			
Назва тестів та їх шкали		r-Пірсона	p
Шкала психологічного благополуччя (ШПБ)	Самоприйняття	-0,327	0,01*
	Позитивні стосунки з оточуючими	-0,219	0,11
	Мета в житті	-0,240	0,06
	Особистісне зростання	-0,095	0,46
	Екологічна майстерність	-0,399	0,00*
	Автономія	0,101	0,44
	Загальний бал ШПБ	-0,297	0,04*
	Загальний показник соціального благополуччя	-0,464	0,001**
Шкала соціального благополуччя Кіза			
LSI	Загальна напруженість захистів	0,428	0,01*

Примітка: відмічені коефіцієнти кореляції з рівнем значущості * $p<0,05$, ** $p<0,001$

за допомогою психологічних захистів, соціального та психологічного благополуччя. Проведений кореляційний аналіз виявив, що розподіл показників усіх методик значущо не відрізняється від нормального ($p \leq 0,05$). Тому було прийняте рішення, що аналіз кореляційних взаємозв'язків між змінними здійснюватиметься за допомогою розрахунку коефіцієнта кореляції r -Пірсона (табл. 1).

Отримані результати вказують на існування статистично значущих помірних від'ємних кореляцій між показниками стресонаповненості життєвих подій як рівнем стрес-факторів і показниками ШПБ, зокрема такими, як самоприйняття ($r = -0,327$ при $p \leq 0,01$) та екологічна майстерність ($r = -0,399$ при $p \leq 0,001$). Кореляція рівня стрес-факторів із загальним балом ШПБ, як видно з представлених результатів, є статистично значущою ($r = -0,297$ при $p = 0,04$) і теж помірно негативною. Те, що кореляції опиняються в зоні помірно негативних тенденцій, доводить, що педагоги ДНЗ у цілому дають собі не досить позитивну оцінку, наявне неприйняття власних недоліків, помірним є відчуття власного безсилля й некомпетентності. Звідси в професійній діяльності працівників ДНЗ виникає питома вага середніх оцінок благополуччя.

Так само від'ємною, але вдвічі вищою є кореляція із загальним показником шкали соціального благополуччя (ШСБ) ($r = 0,464$ при $p \leq 0,001$). Високі від'ємні зв'язки вказують на те, що рівень соціального благополуччя досліджуваних, який визначається оцінкою соціальних умов життєдіяльності людини, вищий від ПБ і водночас більш «вразливий» до стресогенних подій у структурі оптимальності функціонування педагогів ДНЗ. Вразливість показників ШСБ до стресів є особливо наочною з урахуванням високих позитивних зв'язків стрес-факторів досліджуваних із загальною напруженістю захистів (ЗНЗ) – $r = 0,428$ при $p \leq 0,01$. Такі показники є суперечливими. З одного боку, вони підтверджують високий рівень соціального благополуччя педагогів-вихователів, з іншого – свідчать про ймовірну низьку ефективність соціального функціонування педагога ДНЗ як соціального індивіда, оскільки «завантаженість» психологічними захистами, тобто їх напруга (далі – ЗНЗ) досить висока. Особливо висока ЗНЗ у педагогів комунальних ДНЗ, яка в середньому дорівнює 54,3%, приватних – 35,2%. Отже, з підвищенням рівня стрес-факторів стан психологічного й соціального благополуччя педагогів-вихователів знижується, причому вплив стрес-факторів на показники соціального

благополуччя в педагогів ДНЗ більш потужний порівняно з впливом на ПБ.

Таким чином, стрес-фактори чинять максимальний вплив, знижуючи рівень оптимальності функціонування педагогів ДНЗ усіх типів, але більш потужними є їхні зв'язки зі ШСБ у педагогів комунальних ДНЗ.

Від'ємні кореляції із загальним показником соціального благополуччя та позитивні із ЗНЗ змусили нас звернутися до аналізу ресурсів оптимальності функціонування педагогів. Це виявило цікаві особливості психологічних захистів як ресурсів у двох групах досліджуваних педагогів. Науковці доводять, що всі види примітивних захистів (заперечення, витіснення, гіперкомпенсація та ін.) перешкоджають позитивним стосункам з оточуючими, збільшують конфліктність особистості педагога, указують на несформованість екологічної майстерності й загалом знижують ПБ і СБ, водночас сформовані конструктивні захисти (раціоналізація, компенсація та ін.) допомагають особистості подолати стреси, забезпечують психологічне здоров'я педагога [5; 6]. На підставі цих даних можна вважати, що в педагогів комунальних ДНЗ порівняно з педагогами приватних переважають більш примітивні психологічні захисти (у %): проєкція – 47, ЗНЗ на рівні 51, заперечення – 39,7, ЗНЗ – 43, витіснення – 23, ЗНЗ – 28. Щоправда, чинником поліпшення СБ, який здатний допомогти педагогам у міжособистісній взаємодії, є раціоналізація – 17,5%, ЗНЗ – 39%, а також компенсація – 18% (5 осіб), ЗНЗ – 38%. Проте як провідна особливість вони виявляються в меншості. У педагогів приватних ДНЗ найяскравіше серед стабілізуючих ресурсів ПБ і СБ виявляються (у %): гіперкомпенсація – 76, ЗНЗ – 74, раціоналізація – 32,5, ЗНЗ – 69,5 та проєкція – 19, ЗНЗ – 60%. На підставі цих даних можна було б стверджувати, що педагоги комунальних ДНЗ мають нижчий рівень захистів як стабілізуючих ресурсів, ніж педагоги приватних закладів. Проте перевірка за допомогою методу бісеріальної кореляції Пірсона показала, що значущих відмінностей між ЗНЗ педагогів-вихователів різних типів ДНЗ немає ($r = 0,09$), за виключенням відмінностей між груповими ЗНЗ ($r = 0,01$). Отже, внесок системи психологічних захистів як стабілізуючих ресурсів у ПБ й СБ педагогів комунальних ДНЗ, так само, як і приватних, є недостатній і за всіх розбіжностей на користь педагогів приватних ДНЗ досягає статистично достовірних значень тільки за груповими ЗНЗ.

Емоція радості в якості стійкої характеристики емоційності педагога є важливою передумовою професійної ефективності.

Переживання педагогом позитивних емоцій лежить в основі виразної спрямованості на міжособистісну взаємодію, психологічної готовності до спілкування з підопічними дошкочками, комунікативної активності. За оцінками авторів (О. Саннікова, А. Созонтов) [3], склад панівної емоційної модальності в педагогів можна розглядати навіть як особливий прояв гедонічного благополуччя в професійній діяльності. Щоправда, Д. Леонтьєв, який услід за В. Франклом стверджує, що ПБ зумовлене сенсом життя, вважає, що гедоністичний стиль, який сповідує той чи інший педагог, є безперспективним і приводить до низьких показників ефективності педагогічної діяльності. Однак очевидно, що це не стосується проявів емоції радості в професійній сфері. Тобто Д. Леонтьєв, як і українська дослідниця Е. Носенко, дотримуються евідемічного (сенсового) підходу до характеристик ПБ. Саме тому наше дослідження було зорієнтоване на визначення домінуючої емоційної модальності в педагогів за Л. Рабінович. Для цього ми звернулися до пошуку

розбіжностей у групі педагогів-вихователів за сенсовими ознаками ПБ.

Для виділення груп із високими, середніми й низькими значеннями показників стресонаповнюваності життя за Т. Холмсом використовувався критерій відхилення значень від середньої величини на S стандартного відхилення ($M \pm S\sigma$). До групи з низькими значеннями потрапили досліджувані з показниками до 100 балів, із середніми – 150 і високими – вище 150 (до 160), відповідно за кількістю досліджуваних низьку підгрупу (Н) складало 16 осіб, середню – 27 (С), високу – 17 (В). Порівняння виділених підгруп проводилося за допомогою t -критерію Ст'юдента. Розглядалися значення високої й низької підгрупи. Результати перевірки значущості розбіжностей за значеннями t -критерію Ст'юдента середньої групи з двома іншими не виявили показників на рівні $p \leq 0,01$ чи $p \leq 0,05$. Зазначимо, що педагоги ДНЗ утворили полярні групи в основному залежно від типу ДНЗ: низька – комунальний заклад, висока – приватний. Щоправда, серед групи із середніми

Таблиця 2

Розбіжності за шкалами психологічного, соціального, гедонічного (ДЕМ) благополуччя та САМОАЛ двох груп педагогів ДНЗ (n=60)

Назва тестів та їх шкали		Усереднені величини показників		t-критерій Ст'юдента	p
		Група 1	Група 3		
Тест психологічного благополуччя	Самоприйняття	66,17	56,25	5,12	0.001*
	Позитивні стосунки з оточуючими	61,05	52,07	4,33	0.001*
	Мета в житті	68,48	54,07	7,40	0.001*
	Особистісне зростання	65,07	57,39	3,69	0.001*
	Екологічна майстерність	63,22	52,11	6,47	0.001*
	Автономія	61,05	52,07	4,35	0.001*
	Загальний рівень	389,39	325,50	7,22	0.001*
Тест соціального благополуччя	Соціальне прийняття	13,23	8,44	7,21	0.01*
	Соціальна актуалізація	13,46	7,92	8,42	0.01*
	Узгодженість із суспільством	12,36	8,44	7,36	0.05*
	Соціальний внесок	13,20	8,04	8,23	0.03
	Соціальна інтеграція	12,51	7,36	8,23	0.001*
	Загальний рівень	65,84	40,08	8,58	0.01*
Тест ГБ (ДЕМ)	Радість	34,64	21,76	8,74	0.001*
САМОАЛ	Орієнтація в часі	10,57	9,04	3,21	0.001*
	Цінності	9,12	7,23	3,79	0.01*
	Погляди на природу людини	9,32	5,28	4,99	0.01*
	Потреба в пізнанні	10,42	8,71	3,02	0.06
	Загальний рівень СА	89,12/67	72,32/53	5,43	0.001*

Примітка: ГБ – гедонічне благополуччя

показниками рівня оптимальності функціонування (ПБ, СБ, ГБ) переважають педагоги з комунальних ДНЗ, а в групі В виявлено дві особи з комунального ДНЗ.

Із наведених даних видно, що представники двох полярних груп педагогів ДНЗ за більшістю параметрів значно ($p < 0,01$) відрізняються між собою за шкалами психологічного, соціального; за домінуючою емоційною модальністю – радість благополуччя (гедонічного), а також за показниками СА. Щодо вияву емоційних модальностей із негативним знаком, то в педагогів комунальних ДНЗ показники негативних емоцій ближче до станів гедонічного неблагополуччя (Мсер.: гнів=-3,48, страх=-4,35, сум =-3,76). Як зауважують автори, регуляція процесу самореалізації особистості в цілому детермінована насамперед смислоттєвими й ціннісними орієнтаціями (Л. Коростильова, Д. Леонтьєв, Е. Носенко) [1, с. 34]. Тому в субшкалах СА ми звернули увагу на розбіжності за шкалами цінностей про природу людини, часову перспективу.

У цілому спостерігається впевнене літерство педагогів приватних ДНЗ за всіма шкалами ШПБ, ШСБ, ДЕМ, тесту САМО-АЛ (розбіжності 1–12 балів). У контексті основної ідеї СА це означає, що педагоги приватних ДНЗ ближчі до моделі особистості з наочними позитивними проявами людської природи, а сформованість евдемонічних характеристик ПБ у них вища, ніж у педагогів комунальних ДНЗ. Тому можна стверджувати, що педагоги – вихователі приватних ДНЗ мають максимально щільні зв'язки з різними категоріями особистісних ресурсів (ЗНЗ і конструктивні психологічні захисти, переживання емоції радості в педагогічній діяльності як прояв ГБ, СБ, СА) і значущі розбіжності за більшістю показників, за виключенням потреби в пізнанні й соціального внеску.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, якщо ПБ розглядати як багаторівневу структуру, то з погляду його оцінки як чинника професійних досягнень статистично доведено, що в педагогів приватного ДНЗ кореляційні зв'язки краще ієрархізовані та більш потужні порівняно з педагогами загальноміського ДНЗ. Тому

в якості остаточного висновку має бути прийнятий той факт, що система української дошкільної освіти мусить бути краще підготовлена до опанування методології позитивних емоцій, зокрема радості, у контексті педагогічної праці вихователів комунального ДНЗ і дитячих садочків та ефективного педагогічного функціонування.

Варто підкреслити, що у вітчизняній психології та педагогіці до цього часу поширене використання поняття «психологічне благополуччя» поза науковим контекстом, у побутовому розумінні. Це, звісно, пояснюється відсутністю глибоких досліджень і надійних інструментів оцінки благополуччя. Натомість із появою методичного інструментарію оцінки станів оптимального функціонування відкриваються можливості наукового опрацювання ролі психічного фактора в забезпеченні психологічного здоров'я педагога-професіонала у сфері дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грисенко Н. Роль позитивних цінностей і властивостей особистості у попередженні емоційного вихорання педагога : [монографія] / Н. Грисенко, Е. Носенко. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпр. нац. ун-ту, 2012. – 164 с.
2. Селигман М. Новая позитивная психология: Научный взгляд на счастье и смысл жизни : пер. с англ. / М. Селигман. – М. : София, 2006. – 318 с.
3. Созонтов А. Гедонистический и эвдемонистический подходы к проблеме психологического благополучия / А. Созонтов // Вопросы психологии. – 2006. – № 4. – С. 105–114.
4. Четверик-Бурчак А. Опис та адаптація опитувальника «Шкала соціального благополуччя» К. Кіза / А. Четверик-Бурчак // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2014. – № 54. – С. 28–33.
5. Helliwell J. The social context of well-being / J. Helliwell & R.D. Putnam//The science of well-being; F.A. Huppert, N. Baylis, B. Keverne (eds.) – Oxford: Oxford University Press. – 2005 – P. 435–459.
6. Huppert F. Psychological well-being: Evidence regarding its causes and consequences / F. Huppert // Applied Psychology: Health and Well-being. – 2009. – № 1 (2). – P. 137–164.
7. Steptoe A. Subjective well-being, health, and ageing / A. Steptoe, A. Deaton, & A. A. Stone.